

7. Державний архів Черкаської області (далі - ДАЧО). - Ф. Р - 2631. - Оп. 2 (д), спр. 60.
8. ДАЧО. - Ф. Р - 2631. - Оп. 1, спр. 216.
9. Музей истории Корсунь-Шевченковской битвы. - Днепропетровск, 1976.
10. Гупало М.Д. Музей історії Корсунь-Шевченківської битви // Радянська енциклопедія України. - К.: УРЕ, 1971. - Т. 3.
11. Про державний історико-культурний заповідник у м.Корсунь-Шевченківському Черкаської області: Постанова Кабінету Міністрів України №137 // Зібрання постанов Уряду України. - 1994. - №5.
12. Степенькіна П. Тут правду подвигу хранять для поколінь (Музею Корсунь-Шевченківській битви - 55 р.) // Надросся. - 2000. - 26 липня.

Шамара С.О.,

аспірант Черкаського національного
університету ім. Б. Хмельницького

Дубовий О.М.,

студент 2-го курсу історико-юридично-філософського
факультету Черкаського національного
університету ім. Б. Хмельницького

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ І РЕСТАВРАЦІЇ ПАМ'ЯТОК ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ НА ЧЕРКАЩИНІ

На сьогодні набуває гостроти проблема охорони пам'ятників, які були встановлені в свій час з метою вшанування героїки і героїв Великої Вітчизняної війни в Україні, – на прикладі зокрема Черкащини. Слід визнати за ними не тільки духовно-моральну, а й культурну цінність, оскільки чимала їх частина є не просто пам'ятною плитою чи обеліском, що увічнюють пам'ять полеглим, а являють собою доповнення конкретних природних (архітектурних) ландшафтів або, навіть, і навпаки. Прикладом такого меморіального комплексу є черкаський Пагорб Слави над берегами Дніпра. Уявити місто без величної жіночої фігури, що тримає у витягнутій руці над схилами не менш величної річки смолоскип вічного вогню, сьогодні просто неможливо. Не зважаючи на в цілому могутній і вражаючий вигляд, меморіал потребує термінових ремонтних робіт (наприклад, деталі металевого каркасу пам'ятника сильно підточила іржа - так що голова символічної Матері може в будь-яку мить відпасти).

Черкащина – це край, на території якого були проведені дві

визначні військові операції зі звільнення України від фашистського режиму - Корсунь-Шевченківська і Умансько-Ботошанська. Черкаська область нараховує понад 500 обелісків, котрі вшановують пам'ять полеглим в роки війни земляків. Лише частину з цих пам'ятних знаків - щоправда кожного року - сільська і міська громадськість піддає косметичному ремонту. В період з 1975 по 1990-ті рр. близько 60% братських могил Черкащини (всього їх відомо, принаймні, 773) було оковано мідним листом. Найкраще ця справа була поставлена у Кам'янському, Корсунь-Шевченківському, Канівському і Звенигородському районах, однак - районів у Черкаській області двадцять. Меморіальний комплекс Корсунь-Шевченківської битви знаходиться сьогодні теж не в найкращому стані: понад 30 його об'єктів у 6 районах області потребують капітального ремонту.

Значно ускладнилась ситуація з пам'яткоохоронною справою і реставраційними роботами на Черкащині у зв'язку з почастилими випадками вандалізму і появою так званих "мисливців за кольоровим брухтом".

Прикро, але таких прикладів на Черкащині не мало. Це спилана частина скульптури "Маленький Тарас" у селі Шевченкове Звенигородського району [1, 10]. Це і вандалізм щодо пам'ятника воїнам-афганцям у Черкасах, розтягання на металобрухт пам'ятників Корсунь-Шевченківського меморіального комплексу. Викрадення меморіальних дошок, нівечення могил воїнів має сьогодні привернути увагу передусім правоохоронних органів. Відповідні вказівки по запобіганню подібних явищ мають отримати від місцевого керівництва пункти прийому кольорових і чорних металів. Не доводиться, на жаль, констатувати про якусь зацікавленість і самих органів влади в охороні і відновленні історичної пам'яті регіону.

Було б доцільно, щоб в області була розроблена комплексна пам'яткоохоронна програма, яка б охоплювала усі види пам'яток, в тому числі і періоду Великої Вітчизняної війни. Насамперед це стосується місць поховань. Адже на території області є 773 братські могили (194250 похованих), 158 індивідуальних і 195 безіменних могил. В усіх могилах покоїться прах 196806 воїнів. А всього загинуло на території області 210668 чоловік. Ми повинні пам'ятати, що майже 150 тисяч черкащан полягли на фронтах війни [2, 190-191].

1. Толочко П. Доповідь на Пленумі УТОПІК // Вісник Українського товариства охорони пам'яток історії і культури. - 1999. - № 2.
2. Черкащина в період Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. - Черкаси, 2000.

*Священко З.В.,
кандидат історичних наук, старший викладач кафедри
історії України Уманського державного
педагогічного університету ім. П. Тичини*

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ В РОКИ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ

Дослідження історії Великої Вітчизняної війни набуває сьогодні особливої актуальності. В цій війні взяли участь представники різних вікових категорій громадян, різного соціального походження, суспільного статусу. Активними її учасниками були студенти і викладачі Уманського в той час учительського інституту.

Закінчувався 1940-1941 навчальний рік. Випускники Уманського учительського інституту складали останні державні екзамени, отримували відрядження на педагогічну роботу за рознарядками мирного часу. З'їхалися, викликані на сесію, студенти-заочники. Навіть почалися лекції. Але подих війни відчувався в усьому. Студентам почали прибувати телеграми про прибуття до своїх військоматів на мобілізацію. Тому керівництво інституту вирішило припинити сесію заочників і розпустити їх додому.

"Розпочинався чудовий святковий день раннього літа. Червневє сонце високо знімалося над Уманню. Природа аж оце тепер розправила груди після весняних турбот і зітхнула, заходжуючися до літнього ранку...", згодом написав такі рядки письменник Іван Ле в повісті "Право молодості" про те, як починався в Умані вікопомний день 22 червня 1941 року. "В цей час і просвистіли перші бомби з німецьких літаків над Уманню. Та це не був звичний для людського слуху й розуміння звук свисту. З усіх існуючих у природі звуків бомба увібрала все найстрашніше, найтрагічніше, щоб на цілі покоління отруїти слух людини диким виттям жаху і смерті"[1, 56].